

gegroeide Kieviten zagen we er nog slechts in 10 gevallen een of twee bij elkaar. En dat dit niet voor niets was, werd bewezen, doordat zich op 30 juni en ook op 4 juli nog een klein jong ophield op een zeer intensief gebruikt grasland bij het melkhok van genoemde proefboerderij. Nog later en wel op 9 juli zagen we een ander op voortdurend beweide grasland dicht bij een gewone boerderij in dit gebied. Op 14 juli waren er nog wel twee oude vogels, maar het bewuste jong konden we van de weg af niet meer ontdekken, hetgeen niet wil zeggen, dat het er niet meer was, want jonge Kieviten kunnen zich immers prachtig verschuilen. Tot slot waren er op 22 juli nog slechts 3 Kieviten afzonderlijk op een totaal van 4083! Dit hoge aantal op een ronde is daar in het zuiden van de Gelderse Vallei intussen niets bijzonders. Dit voedselrijk geworden gebied is immers een belangrijke pleisterplaats geworden voor vogels als Kieviten, Spreeuwen en Kramsvogels. Tegen half november, wanneer de grote aftocht begint, kan het aantal Kieviten er tot 10000 per ronde oplopen.

Aan het einde van dit verhaal een kleine ontboezeming! In de veertiger en vijftiger jaren, een tijd met strenge, sneeuwrijke winters en droge zomers, luidde Prof. Klomp de alarmklok over de Kievit in verband met de keuze van zijn broedterrein en de intensivering in de weidebouw. Ook wij waren bij de aanvang van ons vogelwerk niet geheel gerust over de toekomst van de Kievit als broedvogel in ons land. De tweede helft van deze eeuw schiet tot nu toe gelukkig niet tekort in mildheid van weersgesteldheid, de enkele felle uitschieters daargelaten. Zowel het jarenlange nagaan van de vogelstand bij Wageningen als ook de talrijke vogel-inventarisaties aan 2 km-transsecten en in 10 ha-blokken door ons gehele land hebben ons echter veel geleerd. Ten aanzien van de Kievit zijn wij nu verre van somber gestemd, integendeel is er een grondig vertrouwen gegroeid in zijn aanpassingsvermogen. Dat het de onvervaarde en luidruchtige vogel van het vlakke land, die dag en nacht zijn naam roept, inderdaad goed moge gaan in de Lage Landen!

Enige nieuwe landslakken op Texel

J. P. REYDON en G. J. M. VISSER.

Slaat men er de litteratuur eens op na, dan komt men tot de ontdekking, dat het eiland Texel in verhouding tot de andere Waddeneilanden faunistisch vaak minder onderzocht is. Dit geldt ook voor de molluskenfauna en ten onrechte. Juist Texel heeft door zijn betrekkelijke grootte, zijn diluviale gedeelten, zijn geleidelijke overgangen van zoet naar zout water, zijn honderden hectaren bos, de gelegenheid een milieu te bieden aan tal van land-, zoet-

water- en brakwatermollusken.

Omstreeks 1938 is er op de Waddeneilanden een vrij uitgebreid onderzoek geweest naar de fauna in de natuurgebieden in opdracht van Staatsbosbeheer. Ook de molluskenfauna is toen onderzocht, waarbij ook buiten de natuurgebieden zoveel mogelijk gegevens werden verzameld. Deze gegevens werden door Van Benthem Jutting (Basteria no. 2 en 3, 1956) hoofdzakelijk gebruikt om haar overzicht van

de land- en zoetwatermollusken van de Waddeneilanden te publiceren. Op die gegevens zijn, voor zover ons bekend, voor Texel geen aanvullingen gekomen.

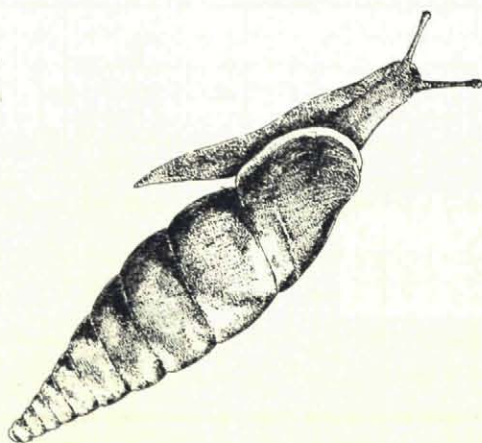

Fig. 1. *Cochlodina laminata* (Mont.), kruipend. Tek. J. P. Reydon.

De lijst van de andere eilanden is nadien echter nog aanzienlijk uitgebreid. Sinds enige jaren onderzoeken wij de Texelse molluskenfauna en kunnen nu aan onze lijst *Arion intermedius*, *Agriolimax laevis*, *Planorbis corneus* en *Bithynia tentaculata* toevoegen. Dit is echter niet alles.

Eind juni en begin juli 1966 werden door ons een paar loofbosjes onderzocht in De Dennen. Wie schetst onze verbazing, toen wij daar *Cochlodina laminata*, *Clausilia bidentata* en *Arion subfuscus* aantroffen. *C. laminata* en *Cl. bidentata* zijn slakken met een linksgewonden huisje van de familie Clausiliidae. *Arion subfuscus* is een naaktslak, die niet gemakkelijk van onze gewone Wegslak (*Arion rufus*) is te onderscheiden.

Deze drie soorten komen in de genoemde loofbossen voor in een gebied van 500 bij 1000 meter. De loofbossen met een tamelijk vochtige ondergrond zijn geplant om-

streeks 1933 op grond, die daarvoor als weiland werd gebruikt. Het loofbos wordt nu geëxploiteerd voor de teelt van Sneeuw-klokjes, waarmee men in 1952 is begonnen. De Sneeuw-klokjes worden daartoe veelal geïmporteerd uit Midden-Frankrijk, waar ze door de kwekers zelf worden geroid in het voorjaar in de bossen langs de rivieren.

Daar de drie genoemde molluskesoorten hier betrekkelijk ver buiten hun „normale” verspreidingsgebied voorkomen, hebben wij de verklaring gezocht in de aanvoer met de buitenlandse sneeuw-klok-bolletjes. De bolletjes werden nl. vaak „vuil” (met aarde en mos erbij) naar Texel gebracht. Indien de slakken of hun eieren inderdaad op deze manier op Texel zijn ingevoerd, vormt dit wel een mooi voorbeeld hoe de mens onbewust een bondgenoot kan zijn bij de verspreiding van mollusken.

Nadat de Sneeuw-klokjes hier zijn geplant, worden zij om de twee of drie jaren in juni geroid en gesorteerd, waarna de grotere worden verkocht en de kleinere in september weer worden geplant. Bij het rooien wordt de onderbegroeiing, die hoofdzakelijk uit brandnetel en mos be-

Fig. 2. Copulatie van *Cochlodina laminata* (Mont.), 16 juli 1966. Tek. J. P. Reydon.

staat, verwijderd en op hopen gegooid; alleen de „kale” bomen blijven staan. Na het planten wordt de moslaag weer aangebracht. Vele bomen, stobben en dode takken op de grond zijn begroeid met mos en vaak ook met paddestoelen. Voornamelijk de esdoorns en eiken in dit gebied nu worden bewoond door *C. laminata* en *Cl. bidentata* en dan vooral aan hun voet. *Clausilia bidentata* kwam tot nu toe voornamelijk voor in Zuid-Limburg, de duinen van Zuidholland en Noordholland zuidelijk van het Noordzeekanaal en plaatselijk in het Noordhollandse duinreservaat. Op verscheidene plaatsen in het gebied op Texel komt zij nu algemeen voor, zowel volwassen exemplaren (hoogte 10 mm, breedte $2\frac{1}{2}$ mm en 10 windingen), als jeugdige (hoogte 4 mm, breedte 2 mm en $5\frac{1}{2}$ winding).

Cochlodina laminata (fig. 1) komt in een perceel bos, verspreid over 50 bij 50 meter, minder algemeen voor. Tot nu toe was zij alleen bekend uit Zuid-Limburg. In aansluiting op en min of meer in tegenstelling met opmerkingen, die wij hierover in *Bastaria* schreven, vonden wij op 16 juli enige bomen, waarop soms tientallen exemplaren rondkropen, vooral volwassen (hoogte 16 mm, breedte 4 mm en 10 windingen), maar ook jeugdige exemplaren (hoogte 6 mm, breedte 3 mm en $6\frac{1}{2}$ winding). Op deze dag namen wij 's middags te 15.00 uur verscheidene copulerende dieren waar. Het had toen 's morgens veel geregend en ook 's middags was het nog buig en donker weer. De temperatuur was 15-16° C. De copulerende dieren zaten aan de stam van esdoorns of eiken van laag bij de grond tot ongeveer drie meter hoog. Sommige dieren waren afzonderlijk tot ongeveer vier meter hoog gekropen. Alle kropen zeer actief rond.

Bij de copulatie zit een der dieren tegen

J. P. Reydon

Fig. 3. *Arion subfuscus* (Draperna), uit rust ontwakend. Tek. J. P. Reydon.

de stam, de andere zit links op de schelp van de eerste ter hoogte van de mondopening (fig. 2). Het bleek ons, dat het dier dat tegen de stam zat als mannetje fungeerde. Enige dagen later echter in een terrarium, waar de dieren weer copuleerden, fungeerde het dier, dat tegen het glas zat gekleefd als vrouwtje. In het bos namen wij nog waar, dat een derde exemplaar aan de copulatie wilde deelnemen. Dit kroop eerst over de schelp van het linker dier en verbleef daarna enige tijd bij de mondopening van de schelp van dat dier, waarbij het de copulatiehouding aannam. Na enige minuten kroop het weer weg. *Arion subfuscus* (fig. 3) komt vooral in de vochtige delen algemeen voor onder verrotte takken e.d. De dieren waren roodgeel. De voetzoom was niet, zoals bij *Arion rufus*, oranje met zwarte streepjes. Wij kregen een vermoeden, dat het hier *A. subfuscus* betrof, maar waren daar niet zeker van. Dr. C. O. van Regteren Altena was zo vriendelijk de dieren voor ons ana-

tomisch te onderzoeken en te bevestigen, dat het hier inderdaad *Arion subfuscus* betrof. Hij verbaasde zich over de uitzonderlijke lengte van de dieren voor die tijd van het jaar. Wij troffen exemplaren aan van 72 mm lengte! Overigens waren de meeste dieren, die wij aantroffen, volwassen en 60-70 mm lang. Naar Dr. van Regteren Altena ons meedeelde, gaan de volwassen dieren meestal in het voorjaar dood en treft men daarna alleen jonge dieren aan. De verspreiding van *A. subfuscus* is in ons land hoofdzakelijk beperkt tot de diluviale streken. Hij komt niet voor in Groningen, een deel van Friesland, Overijssel, de Waddeneilanden, Noord- en Zuidholland, Zeeland en enkele de-

len van Limburg. Daar dennenbossen met ondergroei een zeer goed milieu kunnen zijn voor *A. subfuscus*, zal hij zich hier op Texel in de dennenbossen welhaast zeker algemeen kunnen verspreiden. In de loofbossen troffen wij nog de volgende weekdieren aan: *Arion rufus*, *Arion circumscriptus*, *Arion intermedius*, *Deroce-ras reticulatum*, *Limax maximus*, *Euconu-lus fulvus*, *Trichia hispida*, *Discus rotun-datus*, *Cochlicopa lubrica*, *Zonitoides niti-dus* en *Vitrina pellucida*.

Dr. C. O. van Regteren Altena en de heer L. J. M. Butot zijn wij dankbaar voor de determinaties en gegevens, die zij ons verstrekten.

Trek van de Regenwulp over de provincie Utrecht en de Betuwe in de zomer van 1966

L. M. J. VAN DEN BERGH.

Over de trek van de Regenwulp is slechts weinig gepubliceerd. In vrijwel alle beschikbare literatuur wordt volstaan met vage aanduidingen als „vooral langs de kust” of, „weinig in het binnenland”.

In de jaren 1963-1965, maar vooral in de zomer van 1966 werden trekkende Regenwulpen waargenomen in het gebied tussen Utrecht en Loosdrecht, alsmede in de om-

geving van Culemborg.

Vooraf in de vroege ochtenduren en tegen het vallen van de avond kon het karakteristieke, zevendelige „bi-bi-bi-bi-bi-bi” van deze steltloper gehoord worden, soms van zeer grote hoogte, zodat de vogels voor het oog onzichtbaar bleven.

Andere keren echter vlogen de vogels laag, op ongeveer 50 m hoogte. Dit laatste was

Tabel 1. Waarnemingen regenwulpentrek in 1963-1965.

Jaar	Datum	Aantal	Plaats	Trekriching	Weer
1963	27/7	1	Maarsseveen	W	bewolkt, W-wind
	4/5	3	Culemborg	NW	helder
1964	22/7	2	Utrecht	—	helder
	19/5	1	Schalkwijk	N	helder
1965	30/4	14	Abcoude	NO	helder
	25/7	70	Breukelerveen	W	licht bewolkt
	20/8	10	Maarssen	W	—
	22/8	3	Houten	ZW	regen